

University of Groningen

Recensie Jonathan Lopez, De laatste Vermeer. Han van Meegeren, vervalser en verrader.

Renders, Hans

Published in:
Het Parool

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2020

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Renders, H. (2020). Recensie Jonathan Lopez, De laatste Vermeer. Han van Meegeren, vervalser en verrader. *Het Parool*, 52-52.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

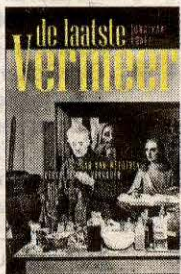
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Het Parool

Doortrapte strategie Al vroeg aangetrokken tot het nationaalsocialisme

Van Meegeren: de mythe vermorzeld

BIOGRAFIE
JONATHAN
LOPEZ
**DE LAATSTE
VERMEER –
HAN VAN
MEEGEREN,
VERVALSER EN
VERRADER**
Vertaald door Koen
Kleijn, Prometheus
€24,99
352 blz.

Achteraf is het een raadsel waarom niemand naar het vroege werk van Han van Meegeren had gekeken toen hij ontmaskerd werd als kunstvervalser. Onder zijn eigen naam schilderde hij Vermeerachtige meisjes. Voor zover we weten is het in 1926 geschilderde *Kantwerkster* het eerste door Van Meegeren geschilderd doekje dat hij voor een Vermeer liet doorgaan. (In het Louvre hangt een echte Vermeer onder dezelfde titel.) Hij heeft deze vervalsing overigens nooit toegegeven, waarschijnlijk om zijn handlangers in de onderwereld af te schermen. Via tussenpersonen verkocht hij *Kantwerkster* voor 38.000 pond, ruim vier keer meer dan een groot doek van Picasso in die tijd opbracht.

De Amerikaanse kunsthistoricus Jonathan Lopez publiceerde een geweldig boek over 'de legende' Han van Meegeren. Hij is zeker niet de eerste. Zo verscheen in 2004 *Meestervervalser* van Frederik H. Kreuger. Maar hij is wel de eerste die de mythe vermorzelt van Van Meegeren als een soort Robin Hood, die wraak nam omdat de kunstwereld hem nooit had geaccepteerd.

Collaboratie

Van Meegeren was een gesjeesde bouwkundestudent die liever wilde schilderen dan ontwerpen. Van moderne kunst moest hij niets hebben. Hij greep terug op de vormtaal uit vervlogen tijden. De kunstrecensenten zagen er niet veel in, maar commercieel succes had hij zeker; zijn in 1921 getekende *Hertje* hing in de

jaren twintig bij duizenden in koperdiepdruk aan de muur.

De mythe is nu dat Van Meegeren wraak op zijn criticiasters wilde nemen en daarom in 1937 *De Emmaüsgangers* schilderde, een zogenaamd nieuw ontdekt werk van de grote 17de-eeuwse schilder Johannes Vermeer. De gerenommeerde kunsthistoricus Abraham Bredius was meteen 'om' en verklaarde dat er een meesterwerk, 'hét meesterwerk' van Vermeer was opgedoken. Dat het schilderij door de rijke Amerikaanse kunsthandelaar Joseph Duveen als vals werd bestempeld, wekte geen argwaan. Dat soort geruchten werd vaker verspreid, juist als iemand belangstelling had want dat drukte de prijs. Bovendien was diezelfde Duveen eerder de koper van Van Meegerens valse

**Lopez weet overtuigend
aan te tonen dat
Van Meegeren interessant
werd voor de nazi's**

Kantwerkster, evenals diens vervalsing van Frans Hals.

De echte Vermeer was aan een postume opmars bezig. Het wereldberoemde schilderij *Meisje met de parel* werd nog in 1881 op een kleine veiling in Den Haag verkocht voor een schamele 2,50 gulden. In 1938 kocht Dirk Hannema, de directeur van museum Boijmans, *De Emmaüsgangers* voor het toen fabelachtige bedrag van 520.000 gulden.

De verkoop van *De Emmaüsgangers* verliep wel heel brutaal. De schatrijke Van Meegeren woonde in een grote villa in de buurt van Nice. Daar kreeg hij een keer bezoek van een kennis uit de Liberale Staatspartij, Gerard Boon, een overtuigd antifascist. Van Meegeren maakte hem wijs dat een vriend van hem uit 'een oude Nederlandse familie' in Italië steeds werd lastiggevallen door Mussolini en zijn fascisten. Daarom wilden ze naar Amerika vluchten. Om dat te kunnen betalen, moesten ze een oude meester uit familiebezit verkopen. Of Boon als tussenpersoon wilde optreden.

Van Meegeren zelf was al vroeg aangetrokken door het nationaalsocialisme, zo blijkt uit zijn in 1928 opgerichte tijdschrift *De Kempiaan*, waarin hij ideeën ontvouwde die wel uittreksels leken uit *Mein Kampf*. Het bleef allemaal niet aan hem kleven.

Slim gespeeld

Uit een enquête uit 1947 kwam Van Meegeren op minister-president Louis Beel na uit de bus als de populairste man van het land. Het gekke is dat tijdens de rechtszaak tegen Van Meegeren zijn collaboratie helemaal niet ter sprake kwam. Hij had het slim gespeeld door tijdens de verhoren na zijn arrestatie vrij snel op te biechten dat hij *De Emmaüsgangers* had geschilderd. Dat het door hem geschilderde *Overspelige vrouw* als een echte Vermeer aan Hermann Göring was verkocht voor 1.650.000 gulden en dus een daad van economische collaboratie was, kwam niet aan bod.

Was Van Meegeren zo'n groot schilder dat hij Vermeer kon evenaren? Niet echt. Zijn strategie was doortrapt. Met een lange voorbereiding wist hij het verhaal de wereld in te krijgen dat Vermeer door zijn huwelijk met een katholieke vrouw zelf katholiek geworden was en daarna katholieke kunst had gemaakt, die nooit boven water was gekomen. Daarom waren alle 'ontdekte' Vermeers verwijzingen naar de Bijbel, zoals *De Emmaüsgangers* de viering van het Paasfeest verbeeldde, volgens de beschrijving in Lucas 24.

Lopez weet overtuigend aan te tonen dat het werk van Van Meegeren steeds meer in volksrechtelijke richting bewoog, nationaalsocialistisch aandeel en dus interessant werd voor de nazi's. Dat bleek ook wel toen na de oorlog in de bibliotheek van Hitler een boek van Van Meegeren opdook, met een warme opdracht van de auteur voor de Führer. Tijdens zijn proces kwam het allemaal niet aan de orde. Hij werd uitsluitend voor zijn vervalsingen veroordeeld, tot één jaar gevangenisstraf en verbeurdverklaring van zijn geld, goud en vele huizen. Hij heeft echter niet één dag achter de tralies gezeten, want hij overleed op 30 december 1947 aan een hartaanval.

Hans Renders

→ Het schilderij *De Emmaüsgangers* werd toegeschreven aan Vermeer, maar was een vervalsing door Han van Meegeren.

